

20222373456

ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Врз основа на член 9 алинеја 1 од Законот за социјалната заштита („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 104/19, 146/19, 275/19, 302/20, 311/20, 163/21, 294/21 и 99/22), Владата на Република Северна Македонија, на седницата, одржана на 1 ноември 2022 година, донесе

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВОЈ НА СОЦИЈАЛНАТА ЗАШТИТА 2022-2032 ГОДИНА

I. ПРИОРИТЕТИ И ПРАВЦИ НА РАЗВОЈ

Со оваа програма, како клучни и приоритетни области на дејствување се предвидуваат:

- Институционална рамка на системот за социјална заштита.
- Локална и регионална социјална заштита.
- Вклученост на недржавни даватели (приватни даватели и здруженија на граѓани) во доставата на социјални услуги.
- Човечки капацитети и стручна работа во установите за социјална заштита.
- Подготвеност на системот на социјална заштита за реагирање на коваријатни шокови и нови социјални ризици.
- Соработка и поврзаност на системот за социјална заштита со другите релевантни системи (пазар на труд, образование, здравство).
- Дигитализација на системот на социјална заштита.
- Права на парична помош од социјална заштита.
- Социјална превенција и социјални услуги.
- Стандарди за квалитет на услуги.
- Надзор, супервизија, мониторинг и евалуација во системот на социјална заштита.
- Партиципација и зајакнување на корисникот во системот на социјална заштита.
- Зголемена транспарентност и пристапност до системот на социјална заштита.

Имплементацијата на оваа програма се раководи од следните основни принципи на доброто управување:

- Владеење на правото.
- Отвореност и транспарентност.
- Одговорност и отчетност.
- Предвидливост и одржливост.
- Континуитет.
- Ефикасност, ефективност и економичност.
- Достапност и пристапност.
- Партиципација.
- Еднаков третман и недискриминација.

II. ЦЕЛИ

Општа цел на оваа програма е развој на одржлив, адаптивен и ефективен систем на социјална заштита заснован на партиципативност и воден од потребите на корисникот заради негово зајакнување и оспособување за независен, продуктивен и активен живот.

Посебните цели се дефинирани во четири групи:

а) Институционална рамка на системот на социјална заштита

- Јакнење на регулативните и надзорните функции на државата во дејноста социјална заштита, во услови на зголемена плурализација и децентрализација на доставата на социјални услуги.

- Реорганизација на установите за социјална заштита заради постигнување соодветна и поефективна организациска структура за остварување на социјално-заштитната дејност.

- Промена во структурата на вработени во институциите на системот на социјална заштита заради зајакнување на човечките капацитети со соодветен образовен профил и искуство.

- Зајакнување на функциите на надзор, супервизија, мониторинг и евалуација на остварувањето на мерките и активностите во системот на социјална заштита.

- Дигитализација на управната постапка за остварување на права на парична помош од социјална заштита и социјални услуги и подобрување на меѓуинституционалната соработка.

- Зголемување на улогата на општините во обезбедување социјални услуги преку постепено спроведување на функционална и фискална децентрализација.

- Зајакнување на улогата на општинските и регионалните совети за социјална заштита во процесите на планирање и имплементирање на социјалните политики.

- Развивање на мрежата на даватели на социјални услуги преку интензивирање на процесот на лиценцирање и склучување управни договори со овластени даватели на социјални услуги.

- Воведување на современи механизми за финансирање на социјалната заштита засновани на принципите на приоритизација на потребни услуги, рамномерна географска распределба и планирање оддолу-нагоре.

- Интензивирање на социјалното договарање со недржавни даватели на социјални услуги заради обезбедување диверзитет, квалитет, одржливост и континуитет во доставата на услугите.

- Зајакнување на капацитетите на вработените лица во установите за социјална заштита за водење на случај, стручна работа со корисници и унапредување на системот за континуирана професионална едукација и лиценцирање.

б) Парични права од социјална заштита

- Унапредување на правата на парична помош од социјална заштита во насока на нивна подобра насоченост, достапност, пристапност и адекватност.

- Намалување на уделот на лица во ризик од сиромаштија и социјална исклученост.

- Подобрување на пристапот и опфатот на правата за лицата со попреченост.

- Зајакнување на адаптабилниот капацитет на правата на парична помош од социјална заштита.

- Подобрување на интегрираноста меѓу правата на парична помош од социјална заштита и социјалните услуги.

- Зајакнување на активацијата на корисниците на гарантирана материјална помош преку интензивирање на активностите за пласман на пазарот на трудот.

- Јакнење на механизмите за мониторинг и евалуација на мерките за активација на корисниците на гарантирана материјална помош заради доследна имплементација.

- Подобрување на системите за електронска евиденција (социјален регистар) на корисници на парична помош од социјална заштита.

- Воведување на систем за електронска апликација за остварување на права на парична помош во центрите за социјална работа.

- Подобрување на транспарентноста на правата на парична помош од социјална заштита.

в) Социјална превенција и социјални услуги

- Зајакнување на социјалната превенција како планирана и континуирана активност на центарот за социјална работа, општините и другите даватели на социјални услуги.

- Ревидирање на законските одредби за социјалните услуги во однос на нивната дефиниција, цел, содржина, обем и категории корисници.

- Развивање на интегрирани, превентивни, социо-образовни и социо-здравствени услуги во соработка со институции/организации од соодветните ресори (здравство, образование, вработување и други).

- Воведување на проценка на функционалниот капацитет на корисникот за вршење основни и инструментални активности од секојдневниот живот како основа за остварување пристап до социјалните услуги.

- Развивање на социјалните услуги за ресоцијализација, реинтеграција, рехабилитација за различни социјално ранливи групи (деца и возрасни - зависници од дрога, алкохол и коцкање, сексуални работници, возрасни сторители на кривични дела, деца во ризик и во судир со законот итн.).

- Зајакнување на надзорот, супервизијата, мониторингот и евалуацијата на социјалните услуги и усвојување соодветни механизми и инструменти за оваа намена.

- Развивање на стандарди за квалитет за сите социјални услуги.

- Дигитализација на евиденција на корисници и апликација за остварување пристап до социјалните услуги.

г) Партиципација на корисникот

- Зајакнување на примената на начелата за социјална заштита преку подигање на свеста кај стручните лица за важноста на овие начела и обезбедување на неопходни услови за нивна примена на работното место.

- Промовирање на изборот на корисникот во стручната работа, што ќе се овозможи со развојот на нови социјални услуги и листата на овластени и лиценцирани даватели на услуги.

- Зајакнување на процесот за изработка на индивидуалните планови во насока на поголема партиципативност, прилагоденост на корисникот, намалување на формалноста на индивидуалниот план и користење на можностите за негово ревидирање и менување.

- Активирање, поддршка и охрабрување на активното вклучување на корисниците во управните и надзорните тела на установите за социјална заштита и советите на корисници.

- Подобрено информирање на корисниците на услугите за нивните права и за начинот и процедурите за поднесување жалби/поплаки и зајакнување на улогата на Етичкиот одбор.

- Охрабрување и поттикнување на корисниците од страна на установите за социјална заштита за нивно организирање во групи за самопомош.

- Насочување на сите процеси и активности поврзани со остварувањето на социјалната заштита кон корисниците и нивно базирање на начелата за добро управување.

III. СТРАТЕШКИ ПРАВЦИ И ЦЕЛИ ВО РАЗВОЈОТ НА СОЦИЈАЛНАТА ЗАШТИТА

1. СТРУКТУРА, ОРГАНИЗАЦИЈА И ИНСТИТУЦИИ ВО СИСТЕМОТ НА СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Носители на социјалната заштита се Република Северна Македонија, општината, градот Скопје и општините во градот Скопје (во натамошниот текст: општините), во рамките на нивните надлежности. Тие обезбедуваат вршење на дејноста на социјалната заштита преку основање на установи за социјална заштита или пренесување на вршењето на работи од социјалната заштита на здруженија, други правни и физички лица. Републиката и единиците на локалната самоуправа кога го пренесуваат вршењето на работите на други правни и физички лица, нивните меѓусебни права и обврски ги уредуваат со управен договор.

1.1 Министерство за труд и социјална политика

Република Северна Македонија преку Министерството за труд и социјална политика (во натамошниот текст: Министерството), го воспоставува системот на социјалната заштита и го овозможува неговото функционирање. Министерството им обезбедува на граѓаните законито и ефикасно остварување на нивните загарантирани права во областа на социјалната заштита.

Министерството како клучна институција за креирање политики, планирање и надзор над вршењето работи во социјалната заштита се соочува со повеќе предизвици и тоа: усогласувањена внатрешна организација по сектори согласно новите законски решенија, распределба на вработените по сектори, усогласување на актот за систематизација на работните места и реалниот број и структура на вработените и недоволно човечки ресурси што влијае врз квалитетот и ефикасноста на процесот на социјална реформа.

1.1.1 Мерки, носители и рокови

а) Ревидирање на актот за внатрешна организација и систематизација на работните места со цел создавање посоодветна и поефективна организациска структура за стратешко планирање, креирање и спроведување на политиките, како и вршење на надзор.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за информатичко општество и администрација

Рок: среден рок

б) Реорганизација на одделенијата во Секторот за социјална заштита со цел прилагодување на новата поставеност на системот на социјална заштита и обезбедување социјални услуги, како и регулирање, следење и надзор на плуралната достава на социјални услуги.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за информатичко општество и администрација

Рок: среден рок

в) Унапредување на структурата на вработени лица во Секторот за социјална заштита преку прераспределба и зајакнување на капацитетите на вработените лица со номо-техничко и друго стручно знаење за извршување на регулаторната и надзорната функција на Министерството.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за информатичко општество и администрација

Рок: среден рок

г) Зајакнување на човечките капацитети во Секторот за социјална инспекција.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за информатичко општество и администрација

Рок: среден рок

1.2 Општини

Општините развиваат локални мерки и активности за социјална заштита, и тоа: обезбедуваат спроведување на социјалната заштита согласно законската регулатива; утврдуваат и финансираат други права и социјални услуги во областа на социјалната заштита во поголем обем; основаат јавни установи за социјална заштита; даваат финансиски средства за вршење работи од социјална заштита на здруженија, други правни и физички лица и склучуваат управни договори; и вршат други работи поврзани со социјална заштита.

Општините имаат важна улога за стратешко планирање и обезбедување на услуги преку општинските совети за социјална заштита и советите за социјална заштита на планските региони кои се веќе формирани во поголем дел од општините и планските региони како мулти-секторски тела на локално и на регионално ниво.

Новата улога на општините во социјалната заштита подразбира детално мапирање на социјалните проблеми и на ранливите групи во општината, анализа на капацитетите и достапните социјални услуги во општината, како и утврдување на специфични цели за развој на социјалните услуги. Овие задолжителни активности за стратешко планирање се дел од процесот на подготовка на социјалниот план на општината што ќе се искористи како основа за развој на Годишната програма за социјална заштита. Новитетите за стратешко планирање на локално и регионално ниво се очекува: да ја намалат централизацијата во планирањето на социјалните услуги; да воведат пристап од долу нагоре во развојот на социјалните услуги; и да ја зголемат улогата и влијанието на локалните актери при идентификување и развој на услугите со цел задоволување на локалните потреби од социјална заштита.

1.2.1 Мерки, носители и рокови

а) Зајакнување на капацитетите на општините за креирање локални социјални политики, остварување на социјална превенција и обезбедување социјални услуги преку постепено спроведување на функционална и фискална децентрализација.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, општини, Заедница на единиците на локалната самоуправа, Министерство за финансии, Министерство за локална самоуправа

Рок: долг рок

б) Зајакнување на капацитетите на општините и поддршка за активирање и интензивирање на работата на општинските и регионалните совети за социјална заштита.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, општини, општински совет за социјална заштита, совет за социјална заштита на планскиот регион, Заедница на единиците на локалната самоуправа

Рок: среден рок

в) Континуирана поддршка на општинските совети за социјална заштита при изработката на локалните социјални планови како основа на годишното планирање на социјално-заштитните активности во општината.

Носители: општини, општински совет за социјална заштита, Министерство за труд и социјална политика, Министерство за локална самоуправа

Рок: среден рок

г) Поддршка на работата на регионални совети за социјална заштита и нивните активности поврзани со планирање и обезбедување на социјални услуги на регионално ниво, изработка на социјални мапи и подготовка на информација/предлог за потребни социјални услуги на годишно ниво.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, совет за социјална заштита на планскиот регион

Рок: среден рок

д) Зајакнување на административните капацитети за социјална заштита на општините преку: измена на актите за внатрешна организација и формирање одделенија за социјална заштита, дефинирање посебни работни места во актот за систематизација на работните места и задолжително вработување на социјален работник и правник во рамките на одделението за социјална заштита.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за локална самоуправа, Министерство за информатичко општество и администрација, општини

Рок: среден рок

1.3 Даватели на социјални услуги

Мрежа на овластени даватели на социјални услуги која ја утврдува Министерството, ја сочинуваат јавни установи за социјална заштита и други овластени даватели на социјални услуги (здруженија, други домашни и странски правни лица) со кои Министерството, односно општините, склучиле управен договор за давање социјални услуги, како и физичко лице кое добило дозвола за вршење на работи од социјална заштита како професионална дејност и склучило договор со центарот за социјална работа. Здруженија, други правни и физички лица, кои не се во мрежата на овластени даватели на услуги, социјални услуги даваат доколку добиле дозвола за вршење на работи од социјална заштита.

Законот за социјалната заштита предвидува обврска за давателите на услуги да се стекнат со дозвола за работа (лиценца) за вршење на дејност од социјална заштита, односно исполнување нормативи и стандарди заради обезбедување социјални услуги.

1.4 Завод за социјални дејности

Заводот за социјални дејности претставува институција за унапредување на социјалната заштита со важни надлежности во многу области: анализа и истражување на социјални проблеми, надзор и супервизија над стручната работа, лиценцирање на стручни лица, континуирана професионална едукација, развој на професионални стандарди и друго. Овие одговорности го дефинираат Заводот за социјални дејности како управна организација, а не како давател на социјални услуги, како што е утврдено во Законот за социјалната заштита. Со оглед на малиот број вработени лица и недостатокот на кадар, Заводот за социјални дејности се соочува со значителни тешкотии при исполнување на своите законски обврски.

1.4.1 Мерки, носители и рокови

а) Да се промени статусот на Заводот за социјални дејности од давател на услуги во управна организација - орган на државната управа согласно Законот за организација и работа на органите на државната управа.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Завод за социјални дејности
Рок: среден рок

б) Да се подобрат човечките капацитети со вработени лица кои имаат соодветен образовен профил и искуство.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Завод за социјални дејности, Министерство за информатичко општество и администрација

Рок: среден рок

в) Зајакнување на капацитетите на Завод за социјални дејности за спроведување стручен надзор, супервизија и евалуација на доставата на социјални услуги.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Завод за социјални дејности

Рок: среден рок

г) Промоција и интензивирање на работата на Етичкиот одбор.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Завод за социјални дејности, Етички одбор при Завод за социјални дејности

Рок: среден рок

1.5 Установи за социјална заштита

Клучни вршители на дејноста социјална заштита се установите за социјална заштита. Со Законот за социјалната заштита се уредува начинот и постапката за основање, работа и престанок на работа на установите за социјална заштита како организационен облик за вршење работи од социјална заштита. Одредбите на Законот за установите имаат супсидијарна примена и се применуваат доколку со Законот за социјалната заштита не е поинаку уредено.

Установите за социјална заштита се основаат како: центар за социјална работа, установа за вон-семејна социјална заштита и центар за социјални услуги.

1.5.1 Центар за социјална работа

Центарот за социјална работа е јавна установа за социјална заштита со јавни овластувања заради вршење на работите од социјална заштита за подрачјето на една или повеќе општини. Центарот за социјална работа може да се основа ако ги има следниве образовни профили: социјален работник, психолог, педагог и правник кои имаат лиценца за работа. Центарот за социјална работа ги врши следниве работи: решава за правата од социјална заштита, детска заштита, меѓународна и привремена заштита, семејно-правни односи, социјална сигурност на стари лица, постапува по работите од својата дејност утврдени со прописите од кривичното право и врши други работи утврдени со закон.

Центрите за социјална работа се соочуваат со многу предизвици поврзани со организацијата на работата, пристапите и методите во работата, стручните кадри, обемот на работа. Со оглед на големите разлики што постојат меѓу центрите за социјална работа во однос на нивната големина, подрачјето што го покриваат, како и големата зависност од централната власт во секојдневното функционирање како неминовност се јавува потребата за промени во институционалната поставеност, реструктурирање, внатрешната реорганизација, како и промена во пристапите и методите на работа.

1.5.1.1. Мерки, носители и рокови

а) Да се поделат одговорностите на центрите за социјална работа за администрирање на правата на парична помош од социјална заштита и услугите од социјална заштита во две одделни институции.

б) Национална агенција за администрирање на правата на парична помош од социјална заштита со регионални и локални деконцентрирани единици, кои ќе постапуваат по Законот за социјалната заштита, Законот за заштита на децата, Законот за социјална сигурност на старите лица.

в) Центар за социјална работа како јавна установа со јавни овластувања за социјална превенција, советување и социјални услуги, која ќе постапува согласно Законот за социјалната заштита, Законот за семејството, Законот за правда за децата, Законот за превенција и заштита од насилство врз жените и семејно насилство и други релевантни закони.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Завод за социјални дејности, центар за социјална работа

Рок: долг рок

г) Да се реорганизираат центрите за социјална работа преку измени и дополнувања на актот за внатрешна организација со цел формирање четири одделни служби: Служба за социјална превенција и советување (примарно, секундарно и терцијарно), Служба за брак и семејство, Служба за социјална заштита на деца, возрасни и стари лица и Служба за мониторинг, евалуација, административни и технички работи. Се предлага во службите да се вработени најмалку следните стручни профили: во Службата за социјална превенција и советување - социјален работник и психолог; во Службата за брак и семејство - социјален работник, и правник; во Службата за социјална заштита за деца, возрасни и стари лица - социјален работник, психолог, педагог, специјален едукатор и рехабилитатор; во Службата за мониторинг, евалуација, административни и техничко-помошни работи - социјален работник и правник/социолог/економист. Реорганизацијата да се изврши врз основа на претходно изработена функционална анализа и стандарди за работа во центрите за социјална работа.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Завод за социјални дејности, Министерство за информатичко општество и администрација, центар за социјална работа

Рок: долг рок

д) Да се зголеми бројот на центри за социјална работа врз основа на спроведена анализа на потребите од развивање на поосодветна и порационална мрежа и да се започне подготовка за пренесување на одговорностите на локално ниво (функционална, административна и фискална децентрализација).

Носители: Министерство за труд и социјална работа, Министерство за локална самоуправа, Министерство за финансии, Министерство за информатичко општество и администрација, општините, центар за социјална работа

Рок: долг рок

ѓ) Да се изработи длабинска анализа на функционирањето на центрите за социјална работа од аспект на: внатрешна организација, број на вработени по профил по служба, начин и обем на работа, примена на пристапот на водење на случај и друго.

Носители: Министерство за труд и социјална работа, центар за социјална работа Рок: долг рок

е) Да се намали улогата на центрите за социјална работа како директни даватели на услуги и центрите за дневни и привремени услуги во заедницата да се воспоставуваат како општински центри за социјални услуги.

Носители: Министерство за труд и социјална работа, општините, центар за социјална работа, центар за социјални услуги

Рок: среден рок

ж) Зајакнување на капацитетите на стручните лица со специјализирани обуки за советување, супервизија, евалуација и водење на случај.

Носители: Министерство за труд и социјална работа, Завод за социјални дејности, центар за социјална работа

Рок: среден рок

з) Водителите на случај да се назначуваат од редот на стручни лица кои се социјални работници.

Носители: Министерство за труд и социјална работа, Завод за социјални дејности, центар за социјална работа

Рок: среден рок

с) Водењето на случај што се применува како пристап во стручната работа да не се условува со стекнување лиценца, туку со критериуми кои се однесуваат на образовниот профил и професионалното искуство на стручното лице.

Носители: Министерство за труд и социјална работа, Завод за социјални дејности, центар за социјална работа

Рок: среден рок

и) Дигитализација на управната постапка за остварување на правата на парична помош од социјална заштита и социјални услуги.

Носители: Министерсво за труд и социјална политика, центар за социјална работа

Рок: долг рок

ј) Зајакнување на соработката со релевантните институции/организации на централно и локално ниво во различни области (образование, здравство, полиција, правосудство и други).

Носители: Министерство за труд и социјална работа, центар за социјална работа, општините

Рок: долг рок

1.5.2 Установи за социјална заштита

Законот за социјалната заштита прави јасна разлика помеѓу организациските форми за обезбедување социјални услуги во домот и во заедницата од една страна и социјалните услуги за вон-семејна заштита, од друга страна. Тоа повлече различни промени во регулативата во однос на воспоставувањето и организацијата на доставата на услугите согласно нивниот вид и карактер.

Терминот „центар за социјални услуги“ беше воведен како организациска форма за обезбедување на услуги на дневен или привремен престој во домот и во заедницата. Центарот за социјални услуги кој дава дневни услуги се организира како: центар за социјални услуги во домот, центар за дневен престој, центар за рехабилитација, центар за ресоцијализација и советувашиште. Центарот за социјални услуги кој дава привремени услуги се организира како: центар за привремен престој, центар за одмена на семејна грижа и куќа на пола пат.

Центарот за социјални услуги може да дава интегрирани услуги во домот и во заедницата, во зависност од категоријата на корисници и стандардите и нормативите за давање на услугата. Центарот за социјални услуги врши работи од социјална заштита на давање социјални услуги во согласност со видот, описот и корисниците на социјалната услуга во домот или заедницата, утврдени со Законот за социјалната заштита.

Услугите на вон-семејна заштита се даваат од установите за вон-семејна социјална заштита кои се основаат како: дом за згрижување; дом за помош и нега; воспитна установа; установа за третман и рехабилитација; групен дом; и установа за прифат на баратели на азил. Установата за третман и рехабилитација може да се организира како терапевтска заедница. Во установата може да се воспостави советувашиште, како посебна организациона единица.

Центрите за социјални услуги и установите за вон-семејна заштита се основаат како јавни и приватни установи за социјална заштита.

1.5.2.1. Мерки, носители и рокови

а) Развивање на мрежата на даватели на социјални услуги преку отворање на општински центри за социјални услуги кои се обезбедуваат во домот или во заедницата.

Носители: Министерство за труд и социјална работа, Завод за социјални дејности, центар за социјална работа, општини, општински совет за социјална заштита, совет за социјална заштита на планскиот регион, центар за социјални услуги

Рок: долг рок

б) Ревидирање на видовите на установи за вон-семејна социјална заштита.

Носители: Министерство за труд и социјална работа, установа за вон-семејна социјална заштита

Рок: среден рок

в) Зајакнување на инфраструктурните, човечките и финансиските капацитети на постојните национални установи за вон-семејна социјална заштита.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Завод за социјални дејности, установи за вон-семејна заштита

Рок: среден рок

г) Отворање на регионални установи за социјална заштита преку користење на механизмите за финансирање на социјалните услуги како што се годишните грантови, меѓуопштинската соработка и проектното финансирање за рамномерен регионален развој.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, општини, совет за социјална заштита на планскиот регион

Рок: среден рок

д) Создавање поволни основи за плурална достава на социјални услуги од приватен и невладин сектор, како и физички лица кои вршат социјална заштита како професионална дејност.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центар за социјална работа

Рок: среден рок

ѓ) Обезбедување финансиска и техничка поддршка за исполнување на стандардите и нормативите за давање на социјални услуги согласно подзаконските акти за секој вид на социјална услуга.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, општини, установа за социјална заштита

Рок: среден рок

2. ПРАВА НА ПАРИЧНА ПОМОШ ОД СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

За потребите на понатамошно унапредување на правата на парична помош од социјална заштита, а во функција на постигнување на приоритетите и правците за иден развој идентификувани во оваа програма, неопходни се дополнителни мерки со кои ќе се надминат одредени предизвици кои се покажаа во пракса во периодот по отпочнување на примената на Законот за социјалната заштита од 2019 година.

2.1 Права засновани на проверка на приходи: гарантирана минимална помош, додаток за домување, социјална сигурност за стари лица

Пристапот до социјалната заштита, има потреба од континуирано преиспитување на „влезните“ критериуми, заради остварување брз пристап до паричните помошти.

Транспарентноста на условите и критериумите за пристап, особено промените и дополнувањата, треба да бидат брзо и лесно достапни до граѓаните, заради навремено амортизирање на ситуациите на поголема изложеност на социјални ризици.

2.1.1. Мерки, носители и рокови

а) Воспоставување електронски систем за поднесување барања за остварување права на парична помош од социјална заштита, со цел овозможување интервентен пристап до правата, како и нивна полесна достапност.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за финансии, Министерство за информатичко општество и администрација, Управа за јавни приходи, центар за социјална работа

Рок: среден рок

б) Воведување критериум за пристап до гарантирана минимална помош заснован на ризик и изложеност на природни катастрофи и климатски промени, заради постигнување адаптивна социјалната заштита и навремено пресретнување и управување со ризикот од катастрофи.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центар за социјална работа

Рок: долг рок

в) Воведување социјален регистар на баратели, одбиени баратели и корисници на права на парична помош од социјална заштита и социјални услуги, негово континуирано одржување и користење, заради преземање превентивни мерки и активности со зголемен опфат врз ранливи корисници.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центар за социјална работа

Рок: среден рок

г) Зајакнување на активацијата на корисниците на гарантирана минимална помош преку зголемена и насочена понуда на услуги за лицата без образование, со некомплетирано или завршено основно образование. Зголемување на активните мерки за обуки и поддршка за (само)вработување на корисниците на гарантирана минимална помош за обезбедување на услуги за грижа во заедницата.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центар за социјална работа, Агенција за вработување на Република Северна Македонија, центар за вработување, општини, Центар за образование на возрасните - Скопје и други субјекти за спроведување на програми за менторство и советување

Рок: среден рок

д) Поддршка за дооформување на образованието и признавање неформално образование на корисниците на гарантирана минимална помош кои се пријавени во Агенцијата за вработување.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центар за социјална работа, Агенција за вработување на Република Северна Македонија, центар за вработување, општини, Центар за образование на возрасните - Скопје

Рок: среден рок

ѓ) Зајакната понуда на услуги за активација, како советување и менторство со фокус врз долгорочните корисници на гарантирана минимална помош.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центар за социјална работа, Агенција за вработување на Република Северна Македонија, центар за вработување, Центар за образование на возрасните - Скопје и други субјекти кои спроведуваат програми за менторство и советување

Рок: среден рок

е) Подобрување на координацијата меѓу центрите за социјална работа и центрите за вработување заради изготвување и спроведување на индивидуални планови за вработување.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центар за социјална работа, Агенција за вработување на Република Северна Македонија, центри за вработување

Рок: среден рок

ж) Воспоставување индикатори за мерење на искористеноста и успешноста на мерките за активација кај корисниците на гарантирана минимална помош и нивно поврзување со механизми за наградување и кариерен развој на стручните работници во центрите за социјална работа и центрите за вработување.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центар за социјална работа, Агенција за вработување на Република Северна Македонија, центри за вработување

Рок: среден рок

з) Воведување референтен стандард за основицата на гарантираната минимална помош, заради нејзино усогласување со промените на пазарот на труд (пр. промени во висината на минималната плата) и избегнување на арбитрарни одлуки во однос на висината на паричното право.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за финансии, Државен завод за статистика, Управа за јавни приходи, центар за социјална работа

Рок: долг рок

с) Интегрирање на паричните права од социјална и детска заштита, како и паричните права по основ на социјална сигурност за стари лица во еден системски закон, заради полесен и интегриран пристап до истите.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центар за социјална работа

Рок: среден рок

и) Задолжително прибавување податоци по службена должност за утврдување материјална и финансиска состојба на членовите на семејството со кои барателот на ГМП не живее во заедничко домаќинство а кои имаат законска обврска за негова издршка. Со ова ќе се овозможи проценка дали роднината има доволен приход во текот на годината за да одвои за издршка за барателот, без да се доведува барателот во незавидна (финансиска, семејна) позиција.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Управа за јавни приходи, центар за социјална работа

Рок: среден рок

ј) Ревидирање на додатокот за домување од аспект на негово администрирање на централно ниво за корисниците на гарантирана минимална помош, заради изедначување на можностите помеѓу корисниците на правата на парична помош засновани на проверка на приход.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за финансии, центар за социјална работа, општини

Рок: долг рок

к) Зајакнување на можностите за избор помеѓу правата на парична помош и социјалните услуги за корисниците на парична помош од социјална заштита.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центар за социјална работа, општини

Рок: среден рок

л) Подобрување на транспарентноста на правата на парична помош од социјална заштита, како и критериумите за пристап, преку одржување отворени информативни денови со граѓаните. Дополнително, потребно е обезбедување унифицирана електронска веб содржина за правата и услугите кои се нудат преку центрите за социјална работа.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центар за социјална работа, општини

Рок: среден рок

љ) Подобрување на транспарентноста и интегрираниот пристап до информации за правата на парична помош од системот на социјална заштита и социјално осигурување, преку интегрирана веб алатка за информирање за поддршката на социјалните ризици во различни животни циклуси и преку различни сектори (детска заштита, вработување, социјална заштита, здравство, пензии).

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за финансии, Управа за јавни приходи, Министерство за здравство, Фонд на пензиското и инвалидското осигурување на Северна Македонија, Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување, Агенција за вработување на Република Северна Македонија.

Рок: среден рок

2.2 Права засновани на проценка на потреба: Надоместок заради попреченост, надоместок за помош и нега од друго лице, надоместок на плата за скратено работно време, траен надоместок, еднакратна парична помош

Со реформата во системот на социјалната заштита се направија значајни промени поврзани со паричните права за лицата со попреченост, меѓу кои беа: отстранување на условеноста на надоместокот заради попреченост и надоместокот за помош и нега од друго лице со проверка на приходите; воведување дополнителна еквивалентна скала (висина) за лицата со попреченост кои се јавуваат како баратели на гарантирана минимална помош; можност за комбинирање на надоместоците за попреченост (засновани на потреба) со другите парични права од социјална заштита (засновани на приходи). Новини поврзани со лицата со попреченост вклучуваат: воведување на нов модел на проценка заснован на Меѓународната класификација на функционирање, попреченост и здравје (МКФ); Зголемувањето на бројот на социјални услуги наменети за лицата со попреченост на локално ниво, што нуди можност за пренасочување на корисниците на паричните права од социјална заштита засновани на потреба кон можноста за користење на социјалните услуги.

2.2.1. Мерки, носители и рокови

а) Зајакната поддршка за отворање социјални услуги наменети за лицата со попреченост, заради пренасочување на корисниците на правата по основ на попреченост (каде не е нагласена приходната ранливост) кон правата на социјални услуги во домот и во заедницата.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центри за социјална работа, општина, здруженија

Рок: долг рок

б) Подобрена соработка меѓу Министерството за здравство и Министерството за труд и социјална политика, преку разгледување можности за воведување посебен модул во софтверот Мој Термин наменет за корисниците на права на парична помош од социјална заштита засновани на потреба, преку кој ќе се приоритизираат и зголемат бројот на термини за закажување проценка на медицинската документација за овие права.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за здравство, центри за социјална работа

Рок: среден рок

в) Воспоставување на единствен систем за проценка на попреченоста за корисниците на парична помош од системот на социјална заштита.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за здравство

Рок: долг рок

г) Отстранување на старосната граница од 65 години поврзана со додатокот за попреченост и додатокот за помош и нега од друго лице, со што ќе се подобри пристапот до бенефиции од социјална заштита кај постарите лица со попреченост. Дополнително, да се разгледа можноста за интегрирање на овие додатоци во еден, со тоа што висината би се определила според специфичната потреба на корисникот. Редизајнирањето треба да вклучи и нудење на одделни услуги за социјално вклучување и одделни за задоволување на основните активности од секојдневниот живот.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за финансии, Министерство за здравство, центри за социјална работа

Рок: долг рок

д) Подобрување на физичката пристапност на сите центри за социјална работа, преку воведување рампи, гласовни насоки, прилагодување на документацијата за барателите на правата како и електронскиот пристап до правата прилагоден за лицата со попреченост (слепи, глуви, телесен инвалидитет итн.).

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за финансии, центри за социјална работа, општини, донатори

Рок: долг рок

ѓ) Искористување на добрите практики поврзани со помагање на пристапот до социјалната заштита меѓу другите ранливи групи (пр. ромски здравствени медијатори) и нивно прилагодување кон поддршка на пристапот до социјалната заштита за лицата со попреченост (пр. медијатори за лица со попреченост, социјални медијатори за помош за вработување).

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за здравство, центри за социјална работа, општини

Рок: среден рок

е) Воведување еквивалентна скала за исплаќање на еднократната парична помош поврзана со бројот на членови на семејството на барателот, со цел поврзување на висината на правото со специфичните околности на семејството во ризик.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центри за социјална работа

Рок: среден рок

3. СОЦИЈАЛНА ПРЕВЕНЦИЈА И СОЦИЈАЛНИ УСЛУГИ ВО СИСТЕМОТ НА СОЦИЈАЛНАТА ЗАШТИТА

3.1 Социјална превенција

Мерките на социјална превенција се реализираат за заштита од социјални ризици, спречување на појавата на социјални проблеми и ублажување на последиците од настанатите социјални проблеми на граѓаните.

3.1.1. Мерки, носители и рокови

а) Да се зајакне социјалната превенција како важна надлежност на единиците на локалната самоуправа, центрите за социјална работа и на другите установи за социјална заштита преку обезбедување финансиски средства за оваа намена при планирање на годишниот буџет, меѓусекторска соработка со други институции и организации, со локалните и регионалните совети за социјална заштита, подобрување на теренската и доброволната работа, организација на корисници во групи за самопомош и др.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, општини, центри за социјална работа, установи за социјална заштита, општински совет за социјална заштита, совет за социјална заштита на планскиот регион

Рок: среден рок

3.2 Социјални услуги во домот

Услуги во домот се услуги за обезбедување помош и нега во домот на лице со привремено или трајно намален функционален капацитет, со цел овозможување на лицето да продолжи да живее во сопствениот дом и превенција на потребата од вон-семејна заштита. Услуги во домот се помош и нега во домот и лична асистенција.

Генерално, сите предуслови за обезбедување на услуги во домот се воспоставени, а цените за чинење на услугата се утврдуваат на годишно ниво. Сепак, натамошниот развој на овие услуги согласно потребите и континуирано, како и позначителното зголемување на јавните средства за финансирање на услугите со склучување договори, сè уште претставува предизвик.

3.2.1. Мерки, носители и рокови

а) Мрежата на лиценцирани даватели на услуги во домот треба дополнително да се развива и географски порамномерно да се распредели.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, општини, општински совет за социјална заштита, совет за социјална заштита на планскиот регион, центар за социјални услуги

Рок: долг рок

б) Листата на услуги во домот во регулативата треба да се прошири за да опфати и други услуги како што се: услуги за адаптација на домот, достава на оброци, придружба, алармни системи итн.

Носители: Министерство за труд и социјална политика

Рок: среден рок

в) Социјалната услуга - помош и нега во домот да се рedefинира за да може да се обезбедува како две одделни услуги – помош во домот и нега во домот.

Носители: Министерство за труд и социјална политика

Рок: среден рок

г) Ревидирање на регулативата за социјалните услуги во домот во однос на критериумите за користење на услугите и зголемување на опфатот на корисници.

Носители: Министерство за труд и социјална политика

Рок: среден рок

3.3 Социјални услуги во заедницата

Услугите во заедницата опфаќаат услуги на: дневен престој, привремен престој, ресоцијализација, рехабилитација, реинтеграција на корисници, одмена на семејна грижа и куќа на пола пат, заради превенција, згрижување и заштита, а со цел овозможување на корисникот да продолжи да живее во сопствениот дом, односно заедницата и превенција на потребата од вон-семејна заштита.

3.3.1. Мерки, носители и рокови

а) Проширување на мрежата на услуги во заедницата вклучително и други видови услуги за различни социјално ранливи групи, покрај за лицата со попреченост.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, општини, општински совет за социјална заштита, совет за социјална заштита на планскиот регион

Рок: долг рок

б) Листата на услуги во заедница предвидени во регулативата да се прошири за да опфати и други услуги: превентивни центри, социо-образовни центри, клубови, младински центри, кризни центри и други.

Носители: Министерство за труд и социјална политика

Рок: среден рок

в) Ревидирање на регулативата за социјалните услуги во заедницата во однос на критериумите за користење на услугите и зголемување на опфатот на корисници.

Носители: Министерство за труд и социјална политика

Рок: среден рок

3.4 Социјални услуги за вон-семејна заштита

Со услуги на вон-семејна заштита се обезбедува основна заштита која опфаќа: сместување, помош и поддршка од стручни лица, згрижување, исхрана, облека, здравствена заштита и други услуги во зависност од видот на корисниците, кои немаат услови за живеење во своето семејство или од други причини им е потребна вон-семејна заштита. Услуги на вон-семејна заштита се: живеење со поддршка и згрижување во друго семејство и сместување во установа. Услугите на вон-семејна заштита се обезбедуваат од страна на повеќе даватели на услуги од јавниот, невладиниот и приватниот сектор.

Како резултат на социјалните реформи, во последните неколку години се интензивираше процесот на деинституционализација. Следејќи ги насоките од „Националната стратегија за деинституционализација 2018-2027 година – Тимјаник“, направени се значителни чекори за замена на видот на заштита и за хуманизација на условите за живот на корисниците согласно плановите за трансформација.

3.4.1 Мерки, носители и рокови

а) Процесот на деинституционализација да се интензивира, со фокус на избор на соодветна алтернативна социјална услуга за корисниците кои се пренесени од големите установи.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, установи за социјална заштита, центри за социјална работа

Рок: среден рок

б) Процесот на деинституционализација да се насочи кон обезбедување алтернативни социјални услуги за корисниците во домот и во заедницата (покрај малите групни домови, згрижување во семејство и живеење со поддршка).

Носители: Министерство за труд и социјална политика, установи за социјална заштита, центри за социјална работа

Рок: среден рок

в) Продолжување на процесот на трансформација на социјалните резиденцијални установи во даватели на услуги во заедницата и во домот заради превенција од институционализација.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, општини, установи за социјална заштита

Рок: среден рок

г) Процесот на деинституционализација да опфати и стари лица кои сè уште се главно сместени во јавни установи со капацитет за поголем број корисници.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, установи за социјална заштита

Рок: среден рок

д) Да се рedefинира услугата живеење со поддршка како социјална услуга на три нивоа: живеење со помош, живеење со поддршка и независно живеење со поддршка, и да ги опфати и старите лица како корисници.

Носители: Министерство за труд и социјална политика

Рок: среден рок

ѓ) Да се преоцени практиката услугите за вон-семејна заштита да се обезбедуваат во изнајмени објекти и да се обезбедат ресурси за таа намена во соработка со општините.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, општини, Заедница на единиците на локалната самоуправа

Рок: долг рок

е) Да се подобри стручната работа при давање на услугите на вон-семејна заштита преку едукации на стручните лица за индивидуална работа, работа со група и со семејство, советување и терапија.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Завод за социјални дејности

Рок: среден рок

ж) Да се подобрат услугите на згрижување во семејство преку посоодветен избор на згрижувачки семејства, посоодветна обука, поддршка, надзор, мониторинг и евалуација на услугата преку функционирањето на воспоставените центри за поддршка на згрижувачките семејства.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центар за поддршка на згрижувачки семејства, Завод за социјални дејности

Рок: среден рок

з) Листата на услуги за вон-семејна заштита во регулативата да се прошири и со други, особено социо-здравствени услуги: домови за нега, домови за палијативна и терминална нега, специјализирани групни домови и др. во соработка со Министерството за здравство.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за здравство

Рок: среден рок

с) Критериумите за стручните лица кои обезбедуваат услуги за вон-семејна заштита да се ревидираат соодветно на видот и целта на услугата, како што е предвидено во Законот за социјалната заштита.

Носители: Министерство за труд и социјална политика

Рок: среден рок

3.5 Други социјални услуги

Согласно Законот за социјалната заштита, други социјални услуги се услугите на информирање и упатување, стручна помош и поддршка и советување.

Услугите на информирање и упатување опфаќаат информирање на граѓаните за правата од социјална заштита и расположливите социјални услуги, првична проценка и упатување до други институции, со цел остварување непречен пристап до правата и услугите. Услугите на стручна помош и поддршка на поединец и семејство се однесуваат на помош и поддршка за надминување на индивидуални и семејни проблеми. Услугите на советување опфаќаат советодавна работа, односно советувалишна работа, со цел превенирање, ублажување и надминување на последиците од настанатите социјални проблеми на поединец и семејство.

3.5.1 Мерки, носители и рокови

а) Екипирање на сите центри за социјална работа со тријажери и спроведување на обука на овие лица за реализација на услугата на информирање и упатување на корисници.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центар за социјална работа, Завод за социјални дејности

Рок: среден рок

б) Зајакнување на капацитетите на стручните лица во установите за социјална заштита за примена на различни пристапи, методи и техники во стручна работа со корисникот и неговото семејство.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центар за социјална работа, установи за социјална заштита, Завод за социјални дејности

Рок: среден рок

в) Да се воспостави Сектор за превенција и советување при центарот за социјална работа и да се екипира со соодветен кадар.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центар за социјална работа

Рок: долг рок

г) Да се подобрат услугите за советување преку оспособување на стручните лица за примена на различни советодавни и терапевтски пристапи, како и да се реализира специјализираната лиценца за советувалишна и советодавно-терапевска работа во практиката.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центар за социјална работа, установи за социјална заштита, Завод за социјални дејности, Комисија за лиценцирање на даватели на социјални услуги

Рок: среден рок

д) Да започне процесот на лиценцирање и склучување на управни договори со недржавните даватели на советодавни и терапевтски услуги со цел упатување на корисници, особено во комплексни случаи, од страна на центрите за социјална работа.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центри за социјална работа, Комисија за лиценцирање на даватели на социјални услуги

Рок: среден рок

3.5.2 Мерки, носители и рокови за сите социјални услуги

а) Сите социјални услуги да се ревидираат во регулативата во однос на нивната цел, содржина, обем и категории корисници.

Носители: Министерство за труд и социјална политика

Рок: среден рок

б) Развивање на интегрирани, превентивни, социо-образовни и социо-медицински услуги.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за здравство, Министерство за образование и наука, општини, општински совет за социјална заштита, совет за социјална заштита на планскиот регион

Рок: среден рок

в) Користењето на социјалните услуги да не се врзува за категоријата на корисници, туку да се заснова на проценка на функционалниот капацитет на корисникот за вршење основни и инструментални активности од секојдневниот живот.

Носители: Министерство за труд и социјална политика

Рок: среден рок

г) Развивање на социјалните услуги за ресоцијализација, реинтеграција, рехабилитација за сите социјално ранливи групи особено за деца и возрасни - зависници од дрога, алкохол и коцкање, сексуални работници, деца во ризик и во судир со законот и други.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, установа за вон-семејна социјална заштита, центар за социјални услуги, општини, општински совет за социјална заштита, совет за социјална заштита на планскиот регион

Рок: долг рок

д) Зајакнување на надзорот, мониторингот и евалуацијата на социјалните услуги и усвојување на соодветни механизми и инструменти за оваа намена.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Завод за социјални дејности, општини

Рок: долг рок

ѓ) Развивање на стандарди за квалитет за сите социјални услуги.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Завод за социјални дејности

Рок: долг рок

е) Да се направи ревизија на можностите за користење на предвидениот износ на парична помош (целосно или делумно) во вид на соодветна социјална услуга.

Носители: Министерство за труд и социјална политика

Рок: среден рок

ж) Развивање и ставање во употреба на нов софтвер којшто ги интегрира паричните надоместоци и услугите од социјалната заштита, дигитализација на евиденцијата на корисници и апликацијата за остварување пристап до социјалните услуги.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Завод за социјални дејности, центар за социјална работа, установи за социјална заштита

Рок: долг рок

4. ФИНАНСИРАЊЕ НА АКТИВНОСТИ ЗА СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Средствата за финансирање на социјалната заштита се обезбедуваат од: Буџетот на Република Северна Македонија, буџетите на општините, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, од учество на корисникот и лицата кои се должни да го издржуваат врз основа на други прописи, преку наплаќање на услуги, подароци, легати и други извори согласно со закон. Наплатата за услугата се врши согласно видот на дадените услуги и материјалната состојба на корисникот и неговото/нејзиното семејство.

Главен извор на финансирање на активностите за социјална заштита е Буџетот на Република Северна Македонија. Секоја година, врз основа на Програмата за остварување на социјалната заштита, се утврдуваат средствата за сите активности за социјална заштита. Доминантно учество во буџетот имаат средствата за финансирање на правата на парична помош од социјална заштита.

Финансиски средства за давање социјални услуги обезбедуваат и општините согласно Годишните програми за социјална заштита.

4.1 Мерки, носители и рокови

а) Значително да се зголеми јавното финансирање за обезбедување на социјални услуги наспроти правата на парична помош за социјална заштита.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за локална самоуправа, Министерство за финансии, општини

Рок: долг рок

б) Распределбата на државните средства да се заснова на приоритизација на потребите од социјални услуги и да се обезбеди рамномерна географска покриеност преку финансирање на достава на социјални услуги согласно со политиките за рамномерен регионален развој.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за локална самоуправа, општини, општински совет за социјална заштита, совет за социјална заштита на планскиот регион

Рок: среден рок

в) При одредувањето на социјалните услуги кои ќе бидат финансирани од државата да се користи пристапот одоздола нагоре (во согласност со законските одредби за стратешко планирање на активностите за социјална заштита од страна на општинските и регионалните совети за социјална заштита).

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за локална самоуправа, Министерство за финансии, општини, општински совет за социјална заштита, совет за социјална заштита на планскиот регион

Рок: среден рок

г) Да се ревидираат стандардите и нормативите за давање на социјалните услуги врз основа на спроведена анализа за имплементациските предизвици во доставата на услугите и показателите од практиката.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Завод за социјални дејности

Рок: среден рок

д) Да се донесе подзаконски акт за партиципација на корисниците и кофинансирање на социјалните услуги.

Носители: Министерство за труд и социјална политика

Рок: среден рок

ѓ) Да се развијат понапредни модалитети за финансирање на социјалните услуги што ќе помогнат да се надополни годишното финансирање преку субвенции и грантови: долгорочни партнерства, социјални договори, плаќања од трети страни, ваучери и друго.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за локална самоуправа, Министерство за финансии

Рок: долг рок

е) Управните договори со недржавни даватели да се склучуваат за подолг период на достава на услуги за да се обезбеди одржливост и континуитет во обезбедувањето на услугите.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за финансии

Рок: среден рок

ж) Да се изедначат цените за достава на социјални услуги по корисник за државните и недржавните даватели на услуги.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за финансии

Рок: среден рок

з) Елементите што се користат за одредување на цените на социјалните услуги во методологијата соодветно да се прошират и ревидираат.

Носители: Министерство за труд и социјална политика

Рок: среден рок

с) Субвенционираното финансирање врз основа на Законот за игри на среќа и забавни игри треба да биде потранспарентно, инклузивно, збогатено со нови услуги и проследено со зајакнати механизми за мониторинг.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за финансии

Рок: среден рок

и) По процесот на функционална и административна децентрализација, согласно Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа, како извори за финансирање на социјалните услуги да се користат: сопствени извори на приход, грантови од државниот буџет и заеми. Грантовите треба да се бидат во форма на: наменски грант, наменет за финансирање на одредена активност поврзана со активностите на општината за социјална заштита; капитален грант, наменет за финансирање општински проекти за капитални инвестиции во социјална заштита; блок дотации, за финансирање на активности за социјална заштита утврдени во Законот за локална самоуправа преку специфични програми согласно Методологијата за утврдување критериуми за распределба на блок дотации.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за финансии

Рок: долг рок

5. КАДРИ

Ефикасното управување со човечки ресурси во установите за социјална заштита, особено во однос на бројот, структурата и образовниот профил на вработените лица, е предизвик на чие постигнување се работи повеќе години наназад. Ова особено се однесува на центрите за социјална работа како клучни установи за социјална заштита.

Во центрите за социјална работа се вработени 538 стручни работници. Од нив, 67 стручни работници се ангажирани во организационите единици како што се центрите за дневен престој и центрите за привремен престој и 80 вработени лица на раководни/координативни позиции (директори, раководители на сектори, координатори). Покрај тоа, во центрите за социјална работа има 482 вработени лица како административни службеници, помошни стручни работници и помошно-технички работници (од кои 134 се службеници за внесување податоци).

Анализата на структурата на вработените покажува дека бројот на стручни работници не е доволен (538 или 46% од вкупниот број вработени лица) и претставува помалку од половина од вкупниот број вработени во центрите за социјална работа (Министерство за труд и социјална политика, податоци со состојба јуни 2021 година).

Социјалните работници како клучен образовен профил во центрите за социјална работа се недоволно застапени. Тие се помалку од половина од вкупниот број на вработени лица во центрите за социјална работа на трите клучни работни места: водител на случај, самостоен стручен службеник и стручен службеник.

Водењето на случај е воведен како пристап на работа во центрите за социјална работа. За таа цел, во 2018 и 2019 година се одржаа обуки за интегрирано водење случај за стручните работници од центрите за социјална работа и од центрите за вработување. Структурата на вработените во центрите за социјална работа по профили покажува дека повеќето од водителите на случај (146) се социјални работници. Дополнителните стручни работници - психолози, правници и педагози (109) се распоредени да работат како водители на случаи поради тоа што нема доволно вработени социјални работници.

5.1 Мерки, носители и рокови

а) Промена на актите за внатрешна организација и систематизација на работните места врз основа на реални потреби и проценки на потребата за соодветен човечки капитал.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за информатичко општество и администрација, установа за социјална заштита

Рок: среден рок

б) Утврдување разлики во категориите на работните места во центрите за социјална работа, особено водител на случај и самостоен стручен службеник.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Министерство за информатичко општество и администрација

Рок: среден рок

в) Утврдување критериуми и постапка за одобрување на програми за континуирана професионална едукација, форма и содржина на одобрените програми, форма и содржина на листата со групи програми, области и бодови за континуирана професионална едукација, како и за форма и содржина на сертификатот за завршена едукација согласно одобрена програма.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Завод за социјални дејности

Рок: среден рок

г) Предвидување средства во годишниот буџет на Министерството за организирање на континуирана професионална едукација од страна на различни даватели на обуки.

Носители: Министерство за труд и социјална политика

Рок: среден рок

д) Ревидирање на системот за лиценцирање на стручните лица-даватели на услуги и укинување на посебната лиценца за водител на случај.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Завод за социјални дејности

Рок: среден рок

ѓ) Да се зајакнат капацитетите на кадрите за стручна работа преку едукации за индивидуална работа, работа со група и со семејство, советување и терапија, превентивна работа, активација на корисници, поддржано вработување, програми за премин од социјална заштита кон вработување и друго.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Завод за социјални дејности

Рок: среден рок

6. КОРИСНИЦИТЕ ВО СИСТЕМОТ НА СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Вклученоста на корисникот во системот на социјална заштита сеуште е област која дополнително треба да се развива. Иако фокусот на реформите во изминатите неколку години беше врз јакнење на перспективата и вклученоста на корисниците во социјалната заштита, нивната партиципација при планирање и при донесување одлуки, почитувањето на изборот на корисниците, како и заштитата на нивните права, состојбите од овој аспект сеуште не се на задоволително ниво. Можноста корисникот сам да избира од понудените достапни даватели на услуги согласно Законот за социјалната заштита е ограничена бидејќи мрежата на регистрирани даватели на услуги е слабо развиена и недостасуваат капацитети кај постојните даватели на услуги. Исто така, формирани се совети на корисници кај давателите на социјални услуги и именувани се членови од редот на корисниците во управните одбори, согласно законската обврска. Сепак, нивното конституирање беше пред се формално заради исполнување на законските обврски без видливи ефекти од учеството на корисниците во овие тела. Во однос на заштитата на правата на корисниците, беше формиран Етички одбор при Заводот за социјални дејности кој почна со работа. Сепак, активностите на Етичкиот одбор се ограничени поради малиот број оплаки, недоволна информираност на корисниците за нивните права, како и за начинот и постапката за поднесување оплаки и жалби.

6.1 Мерки, носители и рокови

а) Да се зајакне примената на клучните начела за социјална заштита дефинирани во Законот за социјалната заштита преку подигање на свеста кај стручните лица за важноста на овие начела и обезбедување на неопходни услови за нивна примена на работното место.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Завод за социјални дејности, установи за социјална заштита

Рок: среден рок

б) Промоција и зачестена примена на изборот на корисникот во стручната работа, паралелно со развојот на листата на овластени и лиценцирани даватели на услуги.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центар за социјална работа

Рок: долг рок

в) Зајакнување на капацитетите на стручните лица за изработка на индивидуалните планови и користењето на договорот со корисник во насока на обезбедување поголема партиципативност, прилагодување на потребите на корисникот, намалување на формалноста и користење на индивидуалниот план и договорот како тековен инструмент во стручната работа.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, центар за социјална работа, установи за социјална заштита

Рок: среден рок

г) Поддршка и охрабрување на корисниците за нивно активно вклучување во советите на корисници во установите за социјална заштита и управните одбори.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, установи за социјална заштита

Рок: среден рок

д) Организирано информирање на корисниците на услугите за нивните права и за начинот и процедурите за поднесување жалби и нивно охрабрување за комуникација со Етичкиот одбор.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, Завод за социјални дејности, установи за социјална заштита, центар за социјална работа

Рок: среден рок

ѓ) Зајакнување на активностите на стручните лица од установите за социјална заштита во насока на поттикнување и обезбедување конкретна помош за организирање на корисниците во групи за самопомош.

Носители: Министерство за труд и социјална политика, установи за социјална заштита, центар за социјална работа

Рок: среден рок

IV. МЕХАНИЗМИ ЗА СЛЕДЕЊЕ И ЕВАЛУАЦИЈА

Оваа програма е основа за остварување на клучните стратешки правци на развој на социјалната заштита во претстојниот период. Министерството е главен носител на мерките и активностите предвидени со оваа програма кои треба да се реализираат во соработка со други релевантните актери. Во таа насока Министерството ќе воспостави механизми за координација на стратешките активности, договарање и соработка.

Министерот ќе формира Координативно тело со задача за следење и евалуација на имплементацијата на оваа програма. Во Координативното тело ќе членуваат претставници од:

- Министерство за труд и социјална политика (3)
- Министерство за локална самоуправа (1)
- Министерство за финансии (1)
- Заедница на единиците на локалната самоуправа (1)
- Установи за социјална заштита (3)
- Завод за социјални дејности (1)
- Овластени и лиценцирани даватели на услуги (3 со ротирачко членство во зависност од фазата на имплементација)
- Институт за социјална работа и социјална политика (2)
- Национални координативни тела за спроведување на стратешки документи од областа на социјалната заштита (1 по потреба).

Координативното тело за потребите на следење и евалуација на имплементацијата на оваа програма, ќе соработува со претставници од општините и општинските и регионалните совети за социјална заштита.

Координативното тело ќе изготвува годишни оперативни планови за имплементација на оваа програма. Најмалку еднаш годишно ќе се спроведува евалуација на реализацијата на предвидените цели, мерки и активности. За потребите на евалуацијата, Министерството ќе користи интерни и екстерни ресурси.

Евалуацијата ќе се спроведува со цел:

- увид во реализацијата на предвидените стратешки правци.
- идентификација на спорни стратешки прашања во имплементацијата;
- ревидирање на оваа програма, согласно со утврдените потреби и состојби.

Координативното тело на годишно ниво ќе доставува извештаи за спроведување на оперативните планови до Владата на Република Северна Македонија.

V. ФИНАНСИРАЊЕ

За реализација на оваа програма ќе се обезбедат потребните финансиски средства од Буџетот на Република Северна Македонија, буџетите на општините и донаторски средства.

VI.

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Северна Македонија“.

Бр. 41-5663/4
1 ноември 2022 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Северна Македонија,
Фатмир Битиќи, с.р.